

ЕТНОМУЗИКОЛОГИЯ ETHNOMUSICOLOGY

Етномузикология и теренна работа с кинокамера в Източна Европа през 50-те и 60-те години на XX век

*Горица Найденова**

Резюме: Представеният текст е част от по-голямо изследване, свързано с работата на автора с Музикалнофолклорния архив на Института за изследване на изкуствата (ИИИЗк) и по-конкретно с обработването на теренните киноленти и тяхното съдържание. Това е втора публикация, подготвяща поставянето на теренната работа на българските музикални фолклористи – като цяло, но и по-специално на тази с кинокамера – в контекста на общото развитие на дисциплината в света през 50-те и 60-те години на XX век. В предходната студия бяха изведени най-важните тенденции (с техните приоритети, методологични особености и открояващи се личности) в САЩ и Западна Европа. В първия раздел на настоящата статия вниманието се насочва към изявите на синкретичната връзка между научната методология и методите на теренна работа в източноевропейските научни тради-

* Проф. д-р Горица Найденова – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата – Българска академия на науките; Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“; e-mail: g.naidenova@artstudies.bg

Студията е резултат от изпълнението на проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG16RFPR002-1.014 „Устойчиво развитие на Центрове за върхови постижения и Центрове за компетентност, в т.ч. и на конкретни инфраструктури или техни обединения от Национална пътна карта за научна инфраструктура“.

ции, представена в различни научни публикации (от същия период или по-късни рефлексии). Вторият дял се опитва да изведе по-пълна картина на музикалнофолклорните архиви в различните източноевропейски страни през въпросите за тяхната история, време на навлизане на нови устройства, архивна обработка и представяне в интернет чрез сайтове и бази данни. В този контекст – чрез хронологични съпоставки по отношение на изброените параметри – се поставя и развитието на теренната работа в България през същия период.

Ключови думи: *етномузикология, сравнително музикознание, музикална фолклористика, етнохореология, теренна работа с кинокамера, музикалнофолклорни архиви*

Представеният тук текст е директно продължение на предходна моя публикация и също като нея се опира върху тезата за синкретичната зависимост между методологията на една научна дисциплина и нейните методи при теренна работа. В предишната студия [Найденова / Naydenova, 2024], следвайки двупосочната връзка между практиките на теренна работа с кинокамера и тяхната рефлексия у различните изследователи, се постарях да покажа какви тенденции, деления и доминанти се открояват през 50-те и 60-те години на XX век в САЩ и в Западна Европа в рамките на нашата научна дисциплина. А тя – нека да припомня – точно от 1950 започва да се нарича етномузикология и именно в разглежданите от мен десетилетия прегръща и усвоява предшествениците си. Фактологическата страна, разкрита там, ще бъде припомнена в заключението на настоящата студия в опит за очертаване на цялостна картина и за поставянето на българския случай в нея. Сега ще отбележа само най-общо, че към интерпретативните хоризонти в науката се тръгва по-скоро през 70-те години на XX век, и то предимно от учени в САЩ, а в Западна Европа етномузикологията, културната антропология и етнологията¹ остават в зоната на посткартезианската парадигма до края на 60-те години. В тези две десетилетия в ядрото на етномузикологията и в Западна Европа, и в САЩ централна задача на нейните теренни изследвания остава документационната, което прави задължителен музикологичния ѝ елемент. Що се отнася до теренната работа с кинокамера, през тези десетилетия в САЩ може да се говори по-скоро за вторичното използване на етнографски филми (насочени към публично презентиране с всички следващи от това изисквания към снимането им) за анализи в

¹ Между последните две Леви-Строс поставя равенство през 1958 (вж. [Ботушаров / Botuscharov, 2024, с. 20]). Препратката е към „Структурална антропология 1“, чието първоначално написване е през 1958.

Литература / Bibliography

Ботушаров, Любен (1996). Сравнително-систематично музикознание. – В: *Българско музикознание*, 1996, № 2, с. 104 – 106 [Botuscharov, Luben (1996). *Sravnitelno-sistematichno muzikoznanie*. – In: *Bulgarian Musicology*, 1996, № 2, s. 104 – 106].

Ботушаров, Любен (2024). Между музикалната фолклористика и етномузикологията. – В: *Българско музикознание*, 2024, № 1, с. 17 – 24 [Botuscharov, Luben (2024). *Mezhdu muzikalnata folkloristika i etnomuzikologiyata*. – In: *Bulgarian Musicology*, 2024, № 1, s. 17 – 24].

Горелов, А. А. (б.г.). История [Gorelov, A.A. (b.g.). *Istoriya*]. <http://pushkinskiydom.ru/fonogrammarhiv/istoriya/> (14.01.2026).

Димитрова, Зорница (2022). Концепцията на Гвидо Адлер за музикалния стил в контекста на теоретичните му възгледи и натрупаното през вековете знание за стила. – В: *Българско музикознание*, 2022, № 3, с. 61 – 81 [Dimitrova, Zornitsa (2022). *Kontseptsiyata na Guido Adler za muzikalniya stil v konteksta na teoretichnite mu vazgledi i natrupanoto prez vekovete znanie za stila*. – In: *Bulgarian Musicology*, 2022, № 3, s. 61 – 81].

Найденова, Горица (2024). Теренна работа с кинокамера и научна методология в етномузикологията през 50-те и 60-те години на XX век в САЩ и Западна Европа. – В: *Българско музикознание*, 2024, № 4, с. 22 – 50 [Naydenova, Goritza (2024). *Terenna rabota s kinokamera i nauchna metodologiya v etnomuzikologiyata prez 50-te i 60-te godini na XX vek v SASHT i Zapadna Evropa*. – In: *Bulgarian Musicology*, 2024, № 4, s. 22 – 50].

A Manual... (1958). *A Manual for Field Workers*. London: International Folkmusic Council and the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, 1958.

Baily, John (2009). The Art of the 'Fieldwork Movie': 35 Years of Making Ethnomusicological Films. – In: *Ethnomusicology Forum*, Vol. 18, 2009, No. 1, Screened Music: Global Perspectives, pp. 55 – 64.

Dauer, Alfons M. (1969). Research Films in Ethnomusicology: Aims and Achievements. – In: *Yearbook of the International Folk Music Council*, Vol. 1, 1969, pp. 226 – 233.

Elschek, Oskár (1963). Štefan Tóth. – In: *Journal of the International Folk Music Council*, Vol. 15, 1963, p. 2.

Elschek, Oskár (1966). Methodological Problems in Slovak Ethnomusicology. – In: *Ethnomusicology*, 1966, Vol. 10, 1966, No. 2, pp. 191 – 198.

Elschek, Oskár (1989). Film and Video in Ethnomusicological Research. – In: *The World of Music*, Vol. 31, 1989, No. 3, pp. 21 – 37.

Feld, Steve (1976). Ethnomusicology and Visual Communication. – In: *Ethnomusicology*, Vol. 20, May 1976, No. 2, pp. 293 – 325.

Fügedi, János (2018). Simultaneous Movement Acts, Parallel Themes, Spatial Oppositions: A Comparative Content Analysis of Folkdance. – In: *Ethnographia*, Vol. 129, 2018, No. 1, pp. 69 – 101.

Fügedi, János (2020). Simultaneous Events, Parallel Themes, Spatial Oppositions: A Comparative Content Analysis of Traditional Dance. – In:

Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Vol. 60, 2020, No. 1 – 4, pp. 281 – 311.

Fügedi, János, and András Vavrincez (2015). Unheard but Visible – Defining Dance and Music Synchrony in Silent Films 1. – In: *Acta Ethnographica Hungarica*, Vol. 60, 2015, No. 1, pp. 171 – 183.

Fügedi János, Zoltán Karácsony, Máté Zsuzsanna, and Varga Sándor (2016). Az MTA BTK Zenetudományi Intézet Néptánc Archívuma, 2016. https://zti.hu/files/folk_neptanc/101772.pdf (18.01.2026).

Giurchescu, Anca, and Lisbet Torp (1991). Theory and Methods in Dance Research: A European Approach to the Holistic Study of Dance. – In: *Yearbook for Traditional Music*, Vol. 23, 1991, pp. 1 – 10.

Hood, Mantle (1971). *The Ethnomusicologist*. New York: McGraw Hill, 1971.

Jackowski, Jacek (2006). The Oldest Sound Archive of Traditional Music in Poland in Relation to Current Challenges. – In: *Tautosakos darbai*, 31, 2006, pp. 25 – 39.

Karácsony, Zoltán (2016). Filmtár. – In: **Fügedi, János, Karácsony Zoltán, Máté Zsuzsanna, Varga Sándor**. Az MTA BTK Zenetudományi Intézet Néptánc Archívuma, 2016. https://zti.hu/files/folk_neptanc/101772.pdf (18.01.2026).

Kubik, Gerhard (1965). Transcription of Mangwilo Xylophone Music from Film Strips. – In: *African Music*, Vol. 3, 1965, No. 4, pp. 35 – 51.

Lomax, Alan (1968). *Folk Song Style and Culture*. Washington, D.C.: American Association for the Advancement of Science, 1968.

Lomax, Alan (1971). Choreometrics and Ethnographic Filmmaking. – In: *Filmmakers Newsletter*, Vol. 4, 1971, No. 4, pp. 22 – 30.

Nettl, Bruno (1964). *Theory and Method in Ethnomusicology*. New York: Free Press of Glencoe, 1964.

Nettl, Bruno (1992). Recent Directions in Ethnomusicology. – In: **Myers, Helen** (ed.). *Ethnomusicology. An Introduction*. London: MacMillan Press, 1992, pp. 375 – 399.

Richter, Pál (2014). Analóg felvétel – digitális adat. A Zenetudományi Intézet Népzenei és Néptánc Archívuma. – In: *Zenetudományi Dolgozatok 1978 – 2012*. MTA BTK ZTI, 2014, pp. 177 – 194.

Rouget, Gilbert (1965). Un film expérimental: Batteries Dogon. Éléments pour une étude des rythmes. – In: *L'Homme*, t. 5, 1965, n° 2, pp. 126 – 132.

Sherman, Sharon R. (1997). *Documenting Ourselves: Film, Video, and Culture*. Film and Media Studies. The University Press of Kentucky, 1997.

Simileanu, Monica, Sabina Ispas, Lucian Ratoiu, Laurențiu Angheluță, and Cristina Neamu (2015). FOLKMEDIA: A Modern Approach on Preservation of Romanian Folklore Archive. – In: *International Journal of Conservation Science*, Vol. 6, April–June 2015, No. 2, pp. 201 – 208.